



GoodFood

MIEUX PRODUIRE, BIEN MANGER
BETER PRODUCEREN, GOED ETEN

.brussels

Participatieve raad Good Food 2 Brussels Hoofdstedelijk Gewest Nota aan de politieke partijen

Wij, leden van de participatieve raad van de Good Food-strategie 2 (GF2), willen via dit document onze **stemmen bundelen om het belang van een duurzaam voedselsysteem in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest te benadrukken met het oog op de komende verkiezingen.**

De participatieve raad staat in voor de uitwisseling en het advies aan de Brusselse regering, en biedt een **transversale visie op de Good Food-strategie 2 door participatie van de sector.** We bestaan uit federaties, netwerken, verenigingen en andere platforms van actoren uit het Brusselse voedselsysteem. We vertegenwoordigen zowel de **economische sector, de sociale sector, de gezondheidssector als de milieusector.**

De uitdagingen met betrekking tot voeding worden **elke dag urgenter:**

- **Gezondheidsproblemen gerelateerd aan ons Westers dieet**, zoals overgewicht en een toename van obesitas bij de Brusselse bevolking (+3% tussen 2010-2018), maar ook een hogere prevalentie van gediagnosticeerde diabetes dan het Belgische gemiddelde, en andere gezondheidskosten gerelateerd aan voedselsystemen¹.
- **Voedselonzekeerheid** treft meer dan 90.000 mensen in Brussel en we merken een stijging

van 20 tot 30% van mensen die beroep doen op voedselbanken, vergeleken met de periode voor COVID².

- Voedselsystemen dragen voor 15% bij aan de **indirecte uitstoot van broeikasgassen** in Brussel³.
- Zowel op lokaal niveau als op globaal niveau is er een **alarterende afname van de biodiversiteit.**
- Het Prijzenobservatorium⁴ wijst erop dat alle schakels in de voedselketen (producenten, handelaren, horecaberoepen ...) **problemen met hun winstgevendheid** ondervinden door de verschillende crisissen en de stijging van grondstofprijzen en kosten. Dit gaat gepaard met specifieke moeilijkheden afhankelijk van de machtsverhoudingen tussen de verschillende spelers:



Boeren die inzetten op duurzaamheid worden geconfronteerd met een financiële onzekere situatie door de marktprijzen, waardoor ze geen waardig loon kunnen halen uit hun activiteiten⁵. In Brussel ligt het mediaan inkomen van boeren 40% lager dan het minimumloon in Brussel⁶. Bovendien zijn boeren sociaal kwetsbaar door hun arbeidsomstandigheden, werklast en moeilijke werktijden. Voor kleine en middelgrote producenten is het moeilijk om landeigenaar te worden. Publieke en private

1,3 [Strategie Good Food](#)

2 [Schatting van de FDSS](#)

4 [FOD Economie \(fgov.be\)](#)

5 FedeAU heeft op basis van de inkomsten van haar leden (langlopende projecten en recentere projecten) berekend dat de landbouwactiviteiten in Brussel een bruto mediaan inkomen hebben van € 1.203/maand/VTE. Dit is € 499 minder dan het schaaalsalaris van Paritaire Commissie 132 voor technische land- en tuinbouwwerkzaamheden (€ 1.702/maand). Dit is € 752 minder dan het Brusselse 'minimum'-loon (€ 1.955/maand), berekend op basis van de conventie aangenomen door het EU-Parlement over het vastleggen van toereikende minimumlonen (oktober 2022), bestaande uit het nemen van 60% van de gemiddeld inkomen in RBC.

6 [FedeAU](#)

grondeigenaren zijn niet vaak geneigd om langetermijnovereenkomsten aan te bieden - zoals pacht - en er is een gebrek aan beschikbare gronden. Deze uitdagingen gelden ook voor klassieke landbouw, waarbij subsidies nodig zijn om het beroep winstgevend te maken.



Binnen de voedselketen is het steeds moeilijker om **personeel** te vinden en op te leiden (zoals slaggers, bakkers, technici, operators, zaalpersoneel ...).



In de voedingsverwerkende sector is het **gebrek aan ruimtes voor verwerking van voeding** in Brussel een grote uitdaging. De bedrijven zitten met grote volumes onverkochte producten en moeten hun verwerkingscapaciteit vergroten, wat niet altijd mogelijk is door een beperkt aanbod aan beschikbare en geschikte ruimtes. Daarnaast vinden maatwerkbedrijven, die mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt te werk stellen, moeilijker personeel.



De **horeca** kampt met verschillende problemen:

- Het is moeilijk om de Good Food-filosofie te verzoenen met een economische levensvatbaarheid.
- Er zijn bevoorradingsmoeilijkheden omdat bestellingen moeten beheerd worden bij verschillende leveranciers, er geen aanbod is of een lage leveringsfrequentie.
- Ondanks een korteketenaanpak die het aantal tussenpersonen vermindert, ligt de prijs van grondstoffen (met een duurzame en biologische oorsprong) hoger dan die van industriële spelers die de markt overspoelen met hun producten.
- Consumenten vinden het moeilijk om het verschil te maken tussen duurzame en traditionele restaurants. Duurzame horeca blijkt minder toegankelijk te zijn voor iedereen.

Toegang tot kwaliteitsvol voedsel is een mensenrecht en iets dat de hele bevolking aanbelangt. Volgens een bevraging in het kader van de Good Food-strategie 2, wijzigde in 2023 de helft van de Brusselaars zijn koop- en consumptiepatroon door de financiële crisis en is 63% van de Brusselaars

zich bewust van de impact van voedsel op de klimaatverandering⁷. Volgens een interne studie van de FedeAU die dateert van 2022, halen minstens 85.000 Brusselaars een rechtstreeks voordeel uit de professionele stadslandbouw op het Brussels' grondgebied. Dit varieert van voedsel-, sociale, educatieve, economische, tot welzijns- en mentale gezondheidsvoordelen, zonder de impact op het ecosysteem en het klimaat voor de hele hoofdstad nog maar te vermelden⁸. De voedingssector is een belangrijke werkgever binnen de Brusselse economie: de horecasector is goed voor bijna één op de twintig jobs (4,9%) in Brussel⁹ en 4,1% van alle VTE's in de hoofdstad (4.230 mensen) werkt voor de voedingsverwerkende sector. Deze laatste vertegenwoordigt 25% van de volledig maakindustrie en had in Brussel alleen al, in 2022 een omzet van 1,64 miljard euro. Aan de distributiezijde, maken de voedingswinkels (kruidenierswinkels, supermarkten, restaurants ...) meer dan 30% uit van alle Brusselse winkels.

Om de hierboven geschetste uitdagingen aan te pakken, is een **transitie nodig** in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest naar een **voedselsysteem waar iedereen voordeel uit haalt**.



7 [Bevraging Good Food 2 \(2023\)](#)

8 [FedeAU](#)

9 [Strategie Good Food](#)

De Brusselse regering keurde de **Good Food-strategie 2** (2022-2030) goed op 2 juni 2022. De strategie heeft via haar co-creatieproces gedurende een jaar meer dan 300 spelers uit de voedselketen samengebracht. De gemeenschappelijke ambitie is om *“ons voedselsysteem, van productie tot consumptie, te heroriënteren naar een model met respect voor mensen en andere soorten, een model dat biodiversiteit stimuleert en kwaliteitsvolle banen creëert”*. Er bestaan al talloze projecten en initiatieven in Brussel met veel potentieel, die enkel nog versterkt en uitgebreid moeten worden.

Ons voedselsysteem herdenken vraagt om een aanpak met een hertekening van verschillende facetten van onze samenleving. De **sterke band tussen de strategie GF2 en andere regionale plannen** (economisch, sociaal/gezondheid, milieu, werk/opleiding ...) toont duidelijk aan dat voeding een multidimensionale impact heeft op de levenskwaliteit van de Brusselaars. De shift naar een regionaal voedselsysteem is een unieke kans om andere beleidsdomeinen parallel te betrekken (op verschillende beleidsniveaus en in samenwerking met de agrarische regio's rond Brussel) en op een consistente manier aan de slag te gaan. Om een systemische verandering te bereiken, moeten we voorbij de “thematische besluitvormingssilo's” gaan. Het verbeteren van de voedingskwaliteit heeft immers een **impact** die verder reikt dan het bord: op onze **gezondheid, milieu, werkgelegenheid, onderwijs, sociale cohesie, economie ...** Deze strategische en transversale uitdaging vraagt om bijzondere aandacht bij politici en burgers, wat kan leiden tot concrete acties in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

We zijn allen verantwoordelijk om de kaart van duurzaamheid te trekken op (middel) lange termijn en voeding is hierbij een essentiële hefboom. Sommige burgers nemen het voortouw en laten hun stem horen over dit onderwerp. Politieke spelers moeten luisteren naar de issues die de Brusselse burgers aankaarten. Een representatief panel selecteerde **duurzame voeding als centraal thema voor de tweede burgerraad voor het klimaat**. Wij hechten belang aan deze burgerstem en ondersteunen de aanbevelingen die in lijn liggen met de Good Food strategie 2. Het Brussels beleid moet rekening houden met deze regionale hefbomen, die zowel door de burgerraad als de Good Food-strategie gedragen worden.

Ook al toonden COVID-19 en verschillende gezondheidscrisissen het belang van voeding aan en vindt er steeds meer bewustwording plaats, de **maatschappelijk bewustwording** van de impact van voeding op onze gezondheid, sociale relaties, ons dagelijks leven en op de planeet blijft onvoldoende. Het is om die reden essentieel om meer middelen in

te zetten voor de implementatie van de Good Food 2-strategie zodat **voeding een centraal speerpunt wordt voor het verhogen van welzijn van de Brusselaars**.

Om **nog meer impact** te realiseren met Good Food vinden we het belangrijk dat er de komende jaren op volgende zaken wordt ingezet:

- Ondersteunen van de oprichting/ transitie van Good Food-voedingsbedrijven en werken aan het voortbestaan van de bestaande economische Good Food-actoren (subactielijn 2.1)
- Ontwikkelen van niet-commerciële, lokale projecten rond voedseltoegankelijkheid, op basis van de behoeften van een wijk en in nauwe samenwerking met de actoren van de wijk (verenigingen, burgers, sociale en gezondheidssector enz.) (subactielijn 4.1)
- Ondersteunen en begeleiden van projecten gericht op de toegankelijkheid van Good Food-voeding voor iedereen (subactielijn 4.1)
- Versterken van de uitwisselingen tussen het BHG en de andere Belgische steden op het gebied van de primaire voedselproductie en partnerschappen aanknopen met actoren uit de rand om zo de landbouwgronden te beschermen en de toegang tot productieplaatsen te bevorderen en te beveiligen voor agro-ecologische grootstedelijke landbouw (subactielijn 1.1)
- Stimuleren van de ontwikkeling van projecten voor de verwerking van onverkochte producten voor menselijke consumptie (subactielijn 5.2)
- Ontwikkelen van een ecosysteem dat gunstig is voor de ontwikkeling van de verwerkingssector (subactielijn 2.2)

Deze doelstellingen zijn in detail beschreven in de Good Food-strategie 2.





hefbomen die zullen helpen om de prioriteiten te verwezenlijken.

Ten eerste: **voorzie voldoende middelen (budget en personeel)** om de strategie GF2 volledig te kunnen uitvoeren volgens de vooropgestelde ambities.

Ten tweede roepen we de verschillende politieke actoren op om **met de drie gewesten in dialoog te gaan bij het vormgeven van een duurzaam voedselbeleid** waarmee alle Brusselaars gevoed kunnen worden met Good Food, daarbij rekening houdend met de principes van de sociale economie. Good Food bestaat uit een gezond en lekker menu, waarbij fruit, groenten, peulvruchten, noten en volkoren granen de voorkeur krijgen en suikers, zout en overmatig vet voedsel vermeden worden. De Good Food-maaltijd wordt bereid met

verse, seizoensgebonden ingrediënten, het liefst biologisch en zo lokaal mogelijk. Het beperkt dierlijke eiwitten (minder en van betere kwaliteit), geeft de voorkeur aan plantaardige eiwitten en vermindert voedselverspilling. Het succes van een duurzaam voedselbeleid hangt af van een holistische en goed doordachte aanpak, meer specifiek op het gebied van logistiek (zie de voedselgordels) en gedeelde verhalen (bijvoorbeeld over de eiwittransitie).

Tot slot is het belangrijk om de **transitie in de vraagzijde te koppelen aan een ondersteuning bij de transitie in de aanbodzijde**. Er is nood aan een divers palet van bewustmakings-, trainings- en educatieve acties rond klimaat- en voedselkwesties, gericht op een breed publiek: van burgers tot professionals, projectleiders, intermediaire spelers en opkomende spelers. **We zijn bereid om hierbij**

Wij, leden van de participatieve raad, vragen om:

- ⦿ Aandachtig kennis te nemen van onze vraag om de gewestelijke voedselstrategie GF2 te **ondersteunen** en voor de uitvoering ervan voldoende evenredige middelen te voorzien;
- ⦿ De **acties en maatregelen** om te komen tot een duurzaam voedselsysteem **in acht te nemen en te begrijpen**;
- ⦿ Rekening te houden met onze actielijnen tijdens **debatten binnen partijen of erna bij het vormen van de regering of het parlement**;
- ⦿ **Deze zaken met spoed toe te voegen aan uw politiek programma**, in het geval dit nog geen voorwerp uitmaakt van uw politiek programma.

te helpen en zijn gemotiveerd om samen met u van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest nog meer een voorbeeldregio te maken in duurzame voedselsystemen. We beschikken elk over relevante expertise voor de specifieke uitdagingen, die u in detail in de memoranda van de verschillende verenigingen terug vindt – zie links onder bij de namen van de organisaties.

Brussel heeft een ambitieuze voedselstrategie, gedragen door alle spelers van de voedingssector en de verschillende gewestelijke administraties binnen de pijlers economie, milieu en gezondheid. **Laten we er samen voor zorgen dat we de middelen hebben om onze ambities waar te maken, vandaag en morgen.**

Hartelijk dank om hiermee aan de slag te gaan,

De leden-organisaties van de participatieve raad van de Good Food-strategie 2.



Lijst van leden van de raad:

- [Agroecology in Action](#)
- Belgische Vereniging voor Consumentenorganisaties (BV OECO - AB REOC)
- BioWallonie
- Brussels Intermutualistisch College
- Comeos
- Cultures & Santé
- Début Des Haricots
- [FedeAU - Brusselse Federatie van professionals in de stadslandbouw](#)
- Fédération Bruxelloise de Promotion de la Santé
- [Federatie van de Maatschappelijke Diensten](#)
- HORECA Federatie Brussel
- Fevia Brussel
- Netwerk Solidaire Aankoopgroep voor Artisanale Landbouw (SAGAL - GASAP)
- [Inter Environnement Bruxelles](#)
- [ProVeg](#)
- Rencontre Des Continents
- Netwerk van Brusselse Actoren voor Duurzame Voeding (RABAD)
- Solidarité des alternatives wallonnes et bruxelloises (SAW-B)
- Informatiedienst ter bevordering van gezondheidseducatie (SIPES-ULB)
- [Union des Classes Moyennes](#)

